

PM 2009-05-13

Dnr 2009:740

BEHANDLING MOT SPELBEROENDE - BETALNINGANSVAR

Utredningstjänsten har fått i uppdrag att utreda om det är en kommun eller ett landsting som har det ekonomiska ansvaret för att behandla personer som är spelberoende.

Landstingens ansvar

Rättslig reglering

Enligt 1 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) avses med hälso- och sjukvård åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador. Varje landsting har enligt bestämmelsen ansvar för att erbjuda de som är bosatta inom landstinget en god hälso- och sjukvård.

Spelberoende diagnostiserat som en sjukdom

För att en person ska kunna få behandling mot spelberoende av landstinget ska det vara diagnostiserat som en sjukdom. Så är fallet om det är fråga om ett patologiskt spelande diagnostiserat enligt DSM-IV (Diagnostic and Statistical Manual for mental disorders IV). DSM-IV är den fjärde utgåvan av en handbok för psykiatri som är utgiven av American Psychiatric Association.

Enligt Statens folkhälsoinstitut¹ är DSM-IV en etablerad metod för att diagnostisera spelberoende. En person är spelberoende enligt metoden om denne under en längre period uppfyller minst fem av nedanstående tio påståenden

1. Tänker ständigt på spel
2. Behöver spela för allt större summor för att uppnå önskad spänningseffekt
3. Har misslyckats flera gånger med att kontrollera, begränsa eller sluta spela
4. Blir rastlös eller irriterad vid försök att begränsa spelet eller sluta spela
5. Spelar för att slippa tänka på sina problem eller för att söka lättnad från nedstämdhet, exempelvis känsla av hjälplöshet, skuld, ångest, depression
6. Försöker vinna tillbaka pengar som man förlorat på spel

---

¹ Statens folkhälsoinstitut har regeringens uppdrag att bl.a. utveckla insatser mot spelberoende.

7. Ljuger för att dölja omfattningen av sitt spelande för anhöriga, terapeuter och andra personer
8. Har begått brott för att finansiera sitt spelande
9. Har äventyrat eller förlorat en viktig personlig relation, anställning, utbildnings- eller karriärmöjlighet på grund av spelandet
10. Förlitar sig på att andra kan ordna fram pengar för att lösa en finansiell krissituation som uppstått på grund av spelandet.

Kommunernas ansvar

Rättslig reglering

I 4 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen (2001:453) sägs att den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. I paragrafens andra stycke sägs att den enskilde genom biståndet ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå och att biståndet ska utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Av 3 kap. 7 § socialtjänstlagen framgår att socialnämnden ska arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel och av 5 kap. 9 § samma lag framgår att socialnämnden aktivt ska sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket.

Behandling av spelmissbruk förutsätter att förutsättningarna för rätt till bistånd är uppfyllda

Socialtjänstens särskilda ansvar för hjälp och vård till vuxna missbrukare och bistånd till behandling för s.k. spelmissbruk har prövats av Regeringsrätten (se RÅ 2005 ref. 51). Regeringsrätten bedömde i avgörandet att rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen i vissa fall kan komma ifråga för att behandla spelmissbruk samt konstaterade att rätten till bistånd är generell till sin karaktär och inte begränsad till vissa insatser eller ändamål.

Bistånd till behandling av spelmissbruk förutsätter dock att de allmänna förutsättningarna för rätt till bistånd är uppfyllda, främst att den enskilde inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt. Av Regeringsrättens avgörande framkommer att detta är en skillnad från vad som gäller vid behov av behandling för missbruk av alkohol etc. I avgörandet redogör regeringsrätten för att socialtjänstens traditionella ansvar när det gäller vuxna missbrukare successivt har utvidgats från att ursprungligen endast gälla alkohol till att omfatta narkotika, flyktiga lösningsmedel och andra beroendeframkallande medel och att ansvaret på detta område sträcker sig längre än till att ge bistånd till den som begär det. Regeringsrätten konstaterade i sammanhanget att socialnämnden således är skyldig att bedriva förebyggande verksamhet och att försöka förmå missbrukare som behöver vård och behandling att acceptera detta även när de inte själva ansöker om det. Vidare konstaterade Regeringsrätten att socialnämnden även är skyldig att se till att en missbrukare som behöver

behandling också får det och att avgift inte får tas ut för själva behandlingsinsatserna.

Sammanfattande kommentar

För att lanstingen ska ha ansvar för att behandla någon som är spelberoende ska det vara fråga om en diagnostiserad sjukdom hos den enskilde. Behandlingen sker i sådant fall främst inom lanstingens psykiatriska vård. Kommunerna ansvarar för att personer som behöver behandling för spelmissbruk får bistånd för att tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Kan den enskilde själv tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt föreligger inte rätt till bistånd.

Socialutskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat motionsyrkanden om spelberoendefrågor, senast i betänkande 2008/09:SoU1 (rskr. 2008/09:127).² Motionerna har bl.a. innehållit yrkanden om att socialtjänstlagen ska ändras så att socialtjänstens åtagande även ska omfatta spelmissbruk. Socialutskottet har dock avstyrkt motionerna bl.a. med hänvisning till att spelberoende personer bör kunna erbjudas hjälp med stöd av nuvarande bestämmelser.

Spelutredningen bedömer i sitt slutbetänkande En framtida spelreglering (SOU 2008:124, avsnitt 4.10) att det nu inte kan införas ett särskilt ansvar för kommunerna att ansvara för behandling av spelberoende, bl.a. med hänvisning till att förmågan är för låg hos kommuner och landsting att bedöma enskildas behov av hjälp och att förmedla relevant hjälp i egen eller upphandlad regi.

Källförteckning

SOU:124, *En framtida Spelreglering*, slutbetänkande av Spelutredningen Fi 2007:07, Finansdepartementet, Stockholm

RÅ 2005 ref. 51

---

² Se även betänkandena 2006/07:SoU1 (rskr. 2006/07:59), 2007/08:SoU1 (rskr. 2007/08:86), 2007/08:SoU11 (rskr.2007/08:226).